

Єлєзаров О. П.

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО МОРСЬКОГО ПРАВА В НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ» В СИСТЕМІ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КОМАНДНОГО СКЛАДУ ЕКІПАЖІВ СУДЕН

Стаття присвячена дослідженню окремих питань професійної підготовки працівників водного транспорту, а саме командного складу екіпажів суден. У статті досліджено окремі аспекти сучасного стану навчального забезпечення механізму підготовки, перепідготовки та дипломування моряків в Україні. В статті наголошується, що фахівці морського та річкового транспорту повинні бути обізнані з основними положеннями нормативно-правових документів в сфері міжнародного морського права та міжнародних стандартів Міжнародної морської організації. Акцентовано увагу на тому, що торговельне судноплавство, змінюючись відповідно до зростаючих вимог, а також враховуючи новітні технології, упроваджує нові вимоги до фахівців морської галузі, зокрема до командного складу екіпажів морських суден, поступово підвищує та оновлює вимоги до професійної компетентності.

Автор наголошує, що належний рівень кваліфікації українських моряків забезпечується сталою роботою висококваліфікованого персоналу закладів освіти, тренажерної підготовки, що реалізують державну політику у сфері морського транспорту, зокрема шляхом розробки відповідних навчальних курсів підготовки та підвищення кваліфікації. Питання імплементації норм міжнародного морського права в національне законодавство є важливим кроком задля впровадження міжнародних стандартів. Автор зазначає, що командний склад екіпажу суден повинен знати норми міжнародного морського права, які втілені в міжнародних угодах та конвенціях і імplementовані в законодавство України.

Ключові слова: імплементація, екіпаж суден, дипломування моряків, знання законодавства, компетентності.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Україна приєдналася до Міжнародної конвенції про підготовку і дипломування моряків та несення вахти 1978 року шляхом прийняття Закону України від 1 листопада 1996 року № 464/96-ВР. Україна стала державою-членом Міжнародної морської організації (ІМО) і країною, що підписала основні міжнародні нормативні акти з безпеки мореплавства, прийняті в рамках ІМО, в тому числі і Міжнародну конвенцію про підготовку і дипломування моряків та несення вахти 1978 року з поправками (Конвенція ПДНВ). Сучасні умови ринку праці вимагають від випускників морських навчальних закладів здатності ефективно працювати в умовах внутрішньої та міжнародної конкуренції. Зокрема, фахівці морського та річкового транспорту повинні бути обізнані з основними положеннями нормативно-правових документів в цій сфері. Вивчення дисципліни «Міжнародне морське право» та «Стандарти Міжнародної морської організації» суттєво сприяє підвищенню специфічної підготовки фахівців для морського і річкового транспорту України, логічно обумовлене вимогами міжнародних стандартів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження окремих аспектів професійної підготовки, підвищення кваліфікації працівників здійснювали М. Г. Александров, Б. К. Бегічев, Л. Я. Гінцбург, Л.А. Шапар, Н.Г. Орлова, О.Б. Даниленко тощо, однак питанню щодо значення норм міжнародного морського права в системі підготовки командного складу екіпажів суден не приділялось достатньої уваги. У зв'язку з цим **метою** даної статті є аналіз окремих

особливостей професійної підготовки командного складу екіпажів суден в аспекті розробки плану та змісту навчальних занять.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професія моряка – це не просто робота, це спосіб життя. Вона вимагає дуже ґрунтовних знань, як професійного спрямування, так і в галузі права, зокрема міжнародного морського права, а також професійних навичок. Морська освіта, спеціальна та спеціалізована підготовка, оцінка компетентності, дипломування (сертифікація) моряків – це елементи системи управління безпекою судноплавства [1].

Згідно Постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2022 р. № 1499, яка затверджує Положення про звання осіб командного складу морських суден та порядок їх присвоєння, морська освіта, необхідна для набуття компетентності капітанами та особами командного складу, здобувається в закладах вищої і фахової передвищої освіти за спеціальністю “Морський та внутрішній водний транспорт” за акредитованими у встановленому законодавством порядку освітньо-професійними програмами, що відповідають вимогам Конвенції 1978 року, Кодексу дипломування або Конвенції 1995 року [2].

Належний рівень кваліфікації українських моряків забезпечується сталою роботою висококваліфікованого персоналу закладів освіти, тренажерної підготовки, що реалізують державну політику у сфері морського транспорту, зокрема шляхом розробки відповідних навчальних курсів підготовки та підвищення кваліфікації.

С.С. Кузнецов зазначає, що тривалі традиції морської освіти в Україні, існування впродовж довгих століть морської справи в нашій державі та успішна підготовка майбутніх моряків до складної праці в умовах природних небезпек виробили власні стандарти, кращі практики і сталі звичаї [3].

В своєму дослідженні О.Б. Даниленко зазначає, що професійна підготовка членів екіпажів, за висновками Міжнародної морської організації (ІМО), – це одна зі складових забезпечення системи безпеки в судноплавстві. Необхідність підвищення рівня професійної компетентності майбутніх робітників морського транспорту визначено вимогами Міжнародної конвенції про підготовку і дипломування моряків та несення вахти (ПДНВ), в якій зазначено перелік компетентностей і знань, якими повинні володіти майбутні робітники морської галузі для виконання складних операцій в екстремальних умовах та передбачена підготовленість слухачів до фізичних, моральних і психологічних навантажень, що обумовлює необхідність формування у процесі навчання професійно-важливих якостей [4].

В Україні до складу системи морської освіти входять заклади освіти різних рівнів, навчальні і навчально-тренажерні центри при судноплавних компаніях. Підготовка саме командного складу флоту здійснюється як у навчальних закладах, що готують фахових молодших бакалаврів так і у закладах вищої освіти, де вони здобувають вищу професійну освіту на рівні бакалавра, магістра, а підвищення кваліфікації – на відповідних курсах при тих самих закладах вищої освіти.

Політика у сферах освіти, підготовки, оцінки компетентності як складових системи дипломування (сертифікації) моряків ґрунтується на оптимальному поєднанні інтересів держави та закладів морської освіти, навчально-тренажерних закладів, інших підприємств, установ і організацій, що задіяні у виконанні завдань і повноважень з метою забезпечення функціонування національної системи дипломування (сертифікації) моряків.

Реалізація Політики підготовки фахівців для роботи на морських судах спрямована на: створення умов для впровадження та забезпечення ефективної реалізації відповідних систем управління якістю; поширення національного та міжнародного досвіду з питань підготовки та дипломування (сертифікації) моряків з використанням сучасних методів і технологій; залучення органів державного управління та громадських організацій до діяльності, спрямованої на реалізацію Політики; удосконалення правових засад і нормативного забезпечення; прийняття

нових і перегляд чинних нормативно-правових актів з питань реалізації Політики; участь України в імplementації міжнародних стандартів і вимог в національне законодавство та підтримання законодавства України в актуальному стані тощо. Імplementація (лат. *impleo* — «наповнюю», «виконую») — здійснення, виконання державою міжнародних правових норм. Вітчизняна теорія і практика передбачає різні способи імplementації міжнародно-правових зобов'язань у національне законодавство, зокрема трансформацію, рецепцію та відсилання. Міжнародне право, зобов'язуючи державу дотримуватись міжнародних договорів, покладає обов'язок, що спрямований на результат, а не на засоби його досягнення. Держави в цілому є вільними у встановленні порядку взаємодії національного права та міжнародного договору. Вони використовують різноманітні способи для реалізації міжнародних договірних зобов'язань у своїх правових системах, різним чином визнають статус міжнародних договорів у національному праві, їх місце в системі ієрархії джерел у внутрішньодержавному праві. Шляхи досягнення результату, місце міжнародних договорів у внутрішньодержавному праві, можуть бути різними в різних держав, але сам результат повинен бути однаковим — виконання взятих на себе міжнародних договірних зобов'язань [5].

Міжнародні морські угоди, щодо яких держава взяла на себе зобов'язання щодо їх дотримання, а саме імplementувати у внутрішнє законодавство, є джерелом морського права цієї держави. Правила, що містяться в них, можуть бути відтворені (імplementовані) у національних правових актах, або до чинного законодавства вносяться необхідні зміни або доповнення, або, нарешті, видається нормативний акт, що встановлює обов'язковість виконання відповідних вимог. Імplementація міжнародного права - це фактична реалізація міжнародних зобов'язань на внутрішньодержавному рівні, а також конкретний спосіб включення міжнародно-правових норм у національну правову систему.

В свій час міжнародні морські конвенції були покликані зробити судноплавство безпечнішим, а відповідно, і ефективнішим. Необхідність прийняття міжнародних стандартів, які б діяли на міжнародному рівні, також обумовлювалось тим, що вони поширюються на всі країни без винятку, а не тільки на ті, які ратифікували підписання тієї чи іншої угоди. Міжнародні морські міжнародні договори призвані покращувати правові відносини у сфері морського права. Процес його формування відбувається і досі завдяки внесенню поправок. Це також пов'язано з дотриманням трудових, екологічних та інших норм, відповідно до яких законодавство доповнюється. Саме з цієї причини інформація про міжнародні морські норми, а також розшифрування морських конвенцій мають настільки велике значення для кожного моряка.

Перелік обов'язкових курсів підготовки, необхідних для присвоєння відповідного звання, для зайняття відповідної посади особи командного складу або суднової команди на морських судах, визначається Мініфраструктури. Програми курсів підвищення кваліфікації відповідного рівня (управління і експлуатація) розроблені для судноводіїв, судових механіків, судових електромеханіків та радіоспеціалістів, схвалені Міністерством освіти та Укртрансбезпекою і містять у собі останні зміни в національних і міжнародних правилах, а також відповідної технології і рекомендації щодо безпеки людського життя на морі та захисту морського навколишнього середовища. В системі підвищення кваліфікації командного складу екіпажів суден впроваджені курси, які мають назву *«Підвищення професійної кваліфікації для отримання професійного диплому старшого помічника та капітана морських суден (I/11, II/1, II/2, II/3; A-II/1, A-II/2, A-II/3, B-I/12 Конвенції та Кодексу ПДНВ-78 з поправками)»*.

Аналіз курсу свідчить про те, що відповідний пункт передбачає знання норми міжнародного морського права, утіленого в міжнародних угодах та конвенціях. Курс розширює у слухачів обсяг наукових знань з міжнародно-правового механізму регулювання відносин, пов'язаних із використанням Світового океану, зокрема РН 3.2.1 передбачає знання норм

міжнародного морського права, які втілені в міжнародних угодах та конвенціях, знання механізму імплементації норм міжнародного морського права в національне законодавство. Надаючи певний спектр прав державам-учасникам, Конвенція ООН з морського права 1982 р. передбачає безпосередній їх обов'язок щодо «дотримання загальноприйнятих міжнародних правил, процедур та практики щодо безпеки на морі, включаючи Міжнародні правила запобігання зіткненню суден в морі», а також щодо «здійснення юрисдикції та контролю над судном, його капітаном та екіпажем щодо адміністративних, технічних та соціальних питань». Україна є учасником всіх міжнародних договорів, які мають велике значення для світового судноплавства і вони імplementовані в національне законодавство. Знання міжнародних стандартів, які втілені в багатьох міжнародних договорах є необхідною умовою набуття відповідної кваліфікації. Зокрема: командний склад повинен знати, як отримати кожне зі свідоцтв і документів, які необхідно мати на борту судна; знати як навести докази дійсності, які можуть вимагатися органами влади для сертифікатів і документів; розуміти, що судну не повинно бути заборонено заходити в будь-який порт з міркувань здоров'я, але якщо порт не обладнаний для застосування гігієнічних заходів, які, на думку санітарних органів порту, необхідні, судну може бути наказано на свій страх і ризик перейти до найближчого зручного порту; розуміти дії, доступні для судна, яке не бажає підкорятися заходам, які вимагаються санітарними повноваженнями порту; розуміти заходи щодо оформлення вантажів, товарів та багажу тощо. По закінченню курсу слухачі повинні розуміти процес, за допомогою якого міжнародні угоди та конвенції ратифікуються та імplementуються в національне законодавство.

Висновки. Якісна практична підготовка фахівців морської галузі є запорукою їх успішної професійної діяльності. Важливим напрямом професійної підготовки майбутніх фахівців морської галузі є наявність знань в сфері міжнародного морського права, зокрема в сфері застосування міжнародних конвенцій та стандартів професійного напрямку в національне законодавство. Основним принципом працевлаштування працівників водного транспорту має бути принцип працевлаштування виключно кваліфікованих та професійно підготовлених працівників, що пояснюється специфічністю та небезпечністю умов праці на водному транспорті. Можна зазначити, що поряд з професійними знаннями, вміннями і навичками з досвіду управління суднами, якими повинен сьогодні володіти фахівець морської галузі, наявність знань в правовій сфері вкрай важлива і необхідна.

ЛІТЕРАТУРА

1. Заява про прийняту політику у сфері морської освіти, підготовки, дипломування (сертифікації) та медичних оглядів моряків. URL: <https://marad.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/Statement%20on%20the%20adopted%20Policy.pdf> (Дата звернення: 29.04.2024)
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2022 р. № 1499 «Положення про звання осіб командного складу морських суден та порядок їх присвоєння»
3. Кузнєцов С.С. Підготовка моряків у системі національних інтересів України на морі: щодо питання організаційно-правового забезпечення. Науковий вісник публічного та приватного права. Випуск 1, 2020
4. Даниленко О.Б. Готовність майбутніх судоводіїв до професійної діяльності як результат підготовки у морському закладі вищої освіти. Nowoczesna nauka: teoria i praktyka: Mater. III Międz. Konf. Nauk.Prakt. / Pod red. S. Gorniaka. – Katowice: Nowa nauka, 2019. (с.99-102)

5. Особливості застосування норм міжнародного та європейського права. URL: <https://arm.naiiau.kiev.ua/books/enforcement/info/lec8.html> (Дата звернення: 30.04.2024)

REFERENCE

1. Zaiava pro pryiniatu polityku u sferi morskoi osvity, pidhotovky, dyplomuvannia (sertyfikatsii) ta medychnykh ohliadiv moriakiv. URL: <https://marad.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/Statement%20on%20the%20adopted%20Policy.pdf>
2. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30 hrudnia 2022 r. № 1499 «Polozhennia pro zivannia osib komandnoho skladu morskyykh suden ta poriadok yikh prysvoiennia»
3. Kuznietsov S.S. Pidhotovka moriakiv u systemi natsionalnykh interesiv ukrainy na mori: shchodo pytannia orhanizatsiino-pravovoho zabezpechennia. Naukovyi visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava. Vypusk 1, 2020.
4. Danylenko O.B. Hotovnist maibutnykh sudnovodiiv do profesiinoi diialnosti yak rezultat pidhotovky u morskomu zakladi vyshchoi osvity. Nowoczesna nauka: teoria i praktyka: Mater. III Międz. Konf. Nauk.Prakt. / Pod red. S. Gorniaka. – Katowice: Nowa nauka, 2019. (с.99-102)
5. Osoblyvosti zastosuvannia norm mizhnarodnoho ta yevropeiskoho prava. URL: <https://arm.naiiau.kiev.ua/books/enforcement/info/lec8.html>

Yeliezarov O. P.

IMPLEMENTATION OF THE STANDARDS OF INTERNATIONAL MARITIME LAW INTO THE NATIONAL LEGISLATION OF UKRAINE" IN THE SYSTEM OF VOCATIONAL TRAINING CLASSES FOR SHIP CREWS

The article is devoted to the study of certain issues of professional training of water transport workers, namely the command structure of ship crews. The article examines certain aspects of the current state of educational provision of the mechanism of training, retraining and certification of seafarers in Ukraine. The article emphasizes that sea and river transport specialists should be familiar with the main provisions of regulatory documents in the field of international maritime law and international standards of the International Maritime Organization. Emphasis is placed on the fact that merchant shipping, changing in accordance with growing requirements, as well as taking into account the latest technologies, introduces new requirements for specialists in the maritime industry, in particular for the command structure of the crews of sea vessels, gradually increases and updates the requirements for professional competence.

The author emphasizes that the proper level of qualification of Ukrainian sailors is ensured by the constant work of highly qualified personnel of educational and training institutions that implement the state policy in the field of maritime transport, in particular by developing appropriate training courses and advanced training. The issue of implementation of norms of international maritime law into national legislation is an important step for the implementation of international standards. The author notes that the command staff of the ship's crew must know the norms of international maritime law, which are embodied in international agreements and conventions and implemented in the legislation of Ukraine.

Key words: implementation, ship crew, certification of seafarers, knowledge of legislation, competence.